

De kunst van de versmelting

The art of blending

Jo Coenen

MIT

Prof. ir. Jo Coenen (1949) is wetenschappelijk directeur van @MIT, Kenniscentrum voor Modificatie, Interventie en Transformatie van de Faculteit Bouwkunde van de Technische Universiteit Delft. Als architect

leidt Jo Coenen drie architectenbureaus: in Amsterdam, Maastricht en Berlijn. Bekende ontwerpen van zijn hand zijn onder andere het NAI in Rotterdam, het Céramiqueterrein te Maastricht, de Kunstcluster te Tilburg, de Vestedatoren te Eindhoven en de restauratie van het Glaspaleis te Heerlen. Jo Coenen was Rijksbouwmeester gedurende de periode 2000 tot 2004. Hij kreeg in 2004 een eredoctoraat van de Open Universiteit Nederland. Deze publicatie is de geïllustreerde weergave in het Nederlands en in het Engels van de oratie die hij uitsprak bij het aanvaarden van het ambt van hoogleraar Restauratie aan de Faculteit Bouwkunde van de Technische Universiteit Delft.

Prof. Ir. Jo Coenen (1949) is scientific director of @MIT, Research Centre for Modification, Intervention and Transformation of the Faculty of Architecture at Delft University of Technology. As an architect Jo Coenen has the direction of three architectural firms: in Amsterdam, Maastricht and Berlin.

Well-known designs of his hand are among others the Netherlands Architecture Institute in Rotterdam, the Céramique area in Maastricht, the Artcluster in Tilburg, the Vesteda Tower in Eindhoven and the restoration of the Glass Palace in Heerlen.

Jo Coenen was Chief Government Architect from 2001 till 2004. In 2004 he received a honorary degree of the Open University of The Netherlands. This publication is the illustrated reproduction in English and Dutch of his inaugural lecture held on his acceptance of the chair of Professor of Restoration in the Faculty of Architecture at Delft University of Technology.

De kunst van de versmelting
The art of blending

De kunst van de versmelting

The art of blending

Jo Coenen

Inaugurele rede uitgesproken op 19 april 2006 door prof. ir. Jo Coenen bij het aanvaarden van het ambt van hoogleraar Restauratie aan de Faculteit Bouwkunde van de Technische Universiteit Delft

Inaugural lecture delivered on April 19, 2006 by Prof. Ir. Jo Coenen on his acceptance of the chair of Professor of Restoration in the Faculty of Architecture at Delft University of Technology

Delft 2006

Samenstelling**Editor**

Kenniscentrum @MIT
Research Centre @MIT

Met medewerking van**With the assistance of**

Arjan Hebly
Iva König

Eindredacteur**Editor-in-chief**

Marjan Vrolijk

Engelse vertaling**English translation**

Taalcentrum-VU

Grafische vormgeving**Graphic design**

CO3, Woltera Niemeijer

© 2006 Jo Coenen, @MIT (www.rmit.nl)

First edition 2006

Published by

VSSD

Leeghwaterstraat 42, 2628 CA Delft, The Netherlands

tel. +31 15 278 2124, telefax +31 15 278 7585, e-mail: hlf@vssd.nl

internet: www.vssd.nl/hlf

URL about this book: <http://www.vssd.nl/hlf/f020.htm>

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Printed in The Netherlands.

For inquiries regarding photographs in this publication please contact the publisher.

Printed edition:

ISBN-10 90-71301-79-6 ISBN-13 978-90-71301-79-7

Electronic version:

ISBN-10 90-71301-91-5 ISBN-13 978-90-71301-91-9

NUR 955

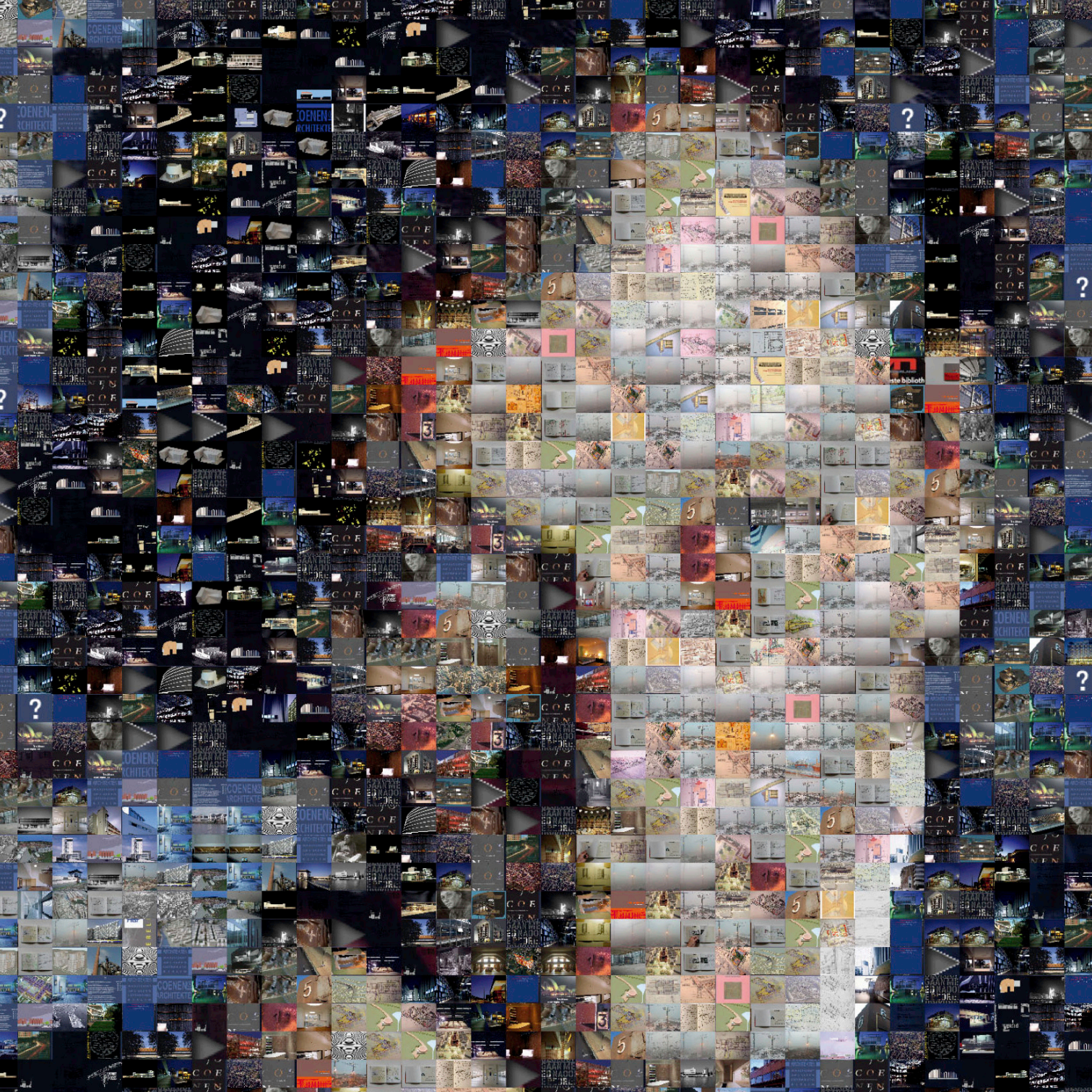
Keywords: Restauration, Modification, Intervention, Transformation

Inhoud

Contents

9	Inleiding	9	Introduction
13	Observaties en overwegingen	13	Observations and considerations
29	Analyse en remedie	29	Analysis and remedy
31	Herdefiniëring in @MIT	31	Redefinition in @MIT
31	De kunst van de versmelting	31	The art of blending
44	Modificatie	44	Modification
47	Interventie en de bevordering van de bouwkunst	47	Intervention and the promotion of architecture
63	Transformatie	63	Transformation
71	Actieprogramma en kenniscentrum	71	Programme of action and research centre
75	Tot slot	75	Concluding remarks
78	Noten	78	Notes

Vele uiteenlopende projectervaringen in het hoofd van de ontwerper
Many and diverse project experiences in the head of the designer

Inleiding

Introduction

Deze rede is gebaseerd op mijn uiteenlopende ervaringen als dertig jaar praktiserend architect, als docent/hoogleraar aan talrijke universiteiten in West-Europa, als supervisor en masterplanner in diverse steden, als belangrijkste adviseur van het kabinet voor ruimtelijke vraagstukken, de Rijksbouwmeester, en niet te vergeten op basis van mijn meest recente ervaringen met betrekking tot de Nederlandse bouwpraktijk en als praktijkhoogleraar Public Building aan deze faculteit.

Bij het woord 'restauratie' denkt u waarschijnlijk aan oude kerken en kastelen, of misschien iets actueler, aan monumentale bouwwerken uit het begin van de twintigste eeuw, zoals de Van Nellefabriek en het Glaspaleis in Heerlen. Het ligt in mijn bedoeling in deze leerstoel dit beeld op te rekken van het louter op het architectonische object gerichte vakgebied naar dat van stedenbouw en landschap, omdat ik van mening ben dat de meerderheid van de opdrachten betrekking zal hebben op bestaande constructen, gebouwensembles, wegen en landschappen. Het gaat niet meer primair om productie van het nieuwe, maar om invoegen in het bestaande. Dit vereist analyse, inventarisatie en studie van het bestaande object, van de stad en het silhouet van het landschap en vraagt om een standpunt over het bestaande. Reizend door Nederland en West-Europa zien we maar al te duidelijk dat de zorgen die besteed worden aan het object speldenprikken zijn vergeleken met de snelle en niet meer te herstellen 'Grossaktion'

This lecture is based on my varied experience of thirty years as a practicing architect, as a lecturer or professor at many different universities in Western Europe, as a supervisor and master planner in various cities, as the *Rijksbouwmeester* – the Chief Government Architect and, as such, the cabinet's main advisor on physical planning matters – and last but not least, on the basis of my most recent experience in Dutch building practice and as Professor of Applied Architecture in Public Building in this faculty.

The word 'restoration' probably calls to mind old churches and castles, or to take more modern examples, monumental buildings from the beginning of the twentieth century such as the Van Nelle factory in Rotterdam and the Glass Palace in Heerlen. In my new position as Professor of Restoration, I would like to extend this academic field to cover not simply individual architectonic objects, but also urban construction and landscape development in general, since in my opinion most projects in this field will involve existing structures such as building complexes, roads and entire landscapes. The primary objective is no longer to build the new but rather to add to the existing structures. This requires analysis, identification and the study of the existing object, city or landscape silhouette; it requires the adoption of a position concerning the existing structure. As we travel through The Netherlands and other parts of Western Europe, we see all too clearly that the efforts devoted to individual objects are just pin-pricks

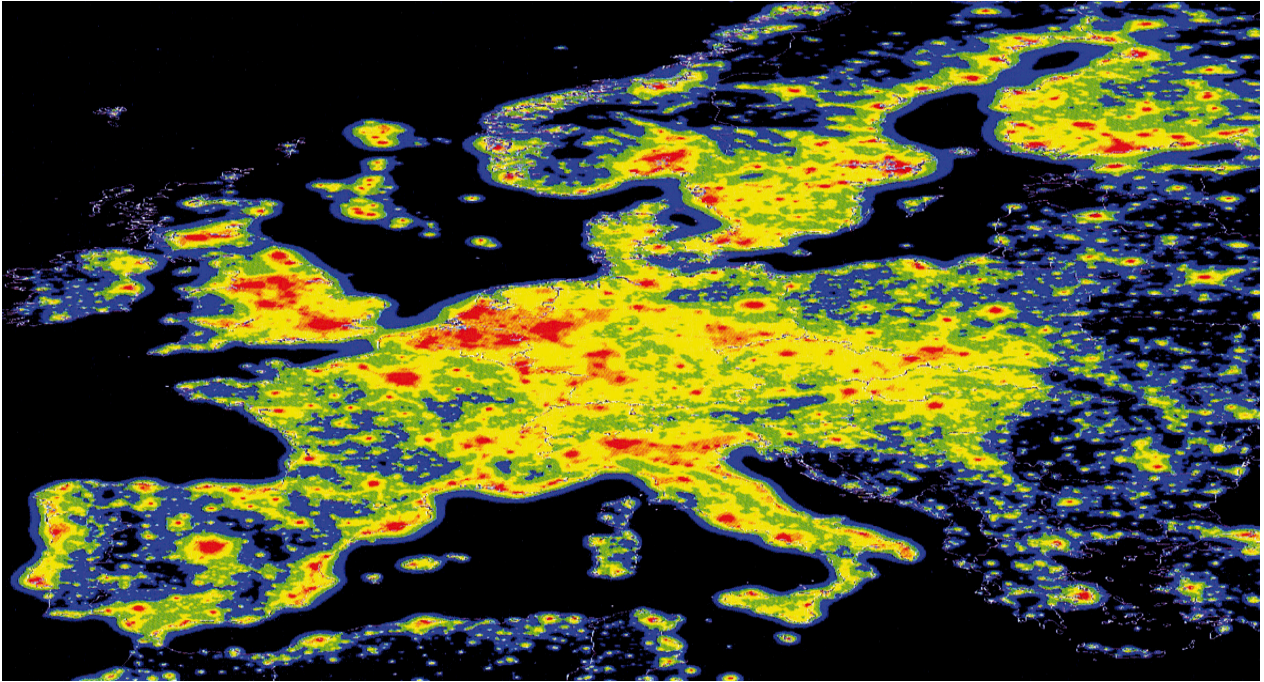
*Onze Lieve Vrouwekerk,
Breda
Our Lady's Church, Breda*

*Kruisbloem kooromgang,
Onze Lieve Vrouwekerk, Breda
Finial, Our Lady's Church,
Breda*

*Zonnestraal, Hilversum, architect Jan Duiker,
restauratiearchitecten Hubert-Jan Henket en Wessel de Jonge 1994-2002
Zonnestraal, Hilversum, architect Jan Duiker,
restauratiearchitects Hubert-Jan Henket and Wessel de Jonge 1994-2002*

*Satellietfoto verstedelijking in Europa
Satellite photograph urbanisation in Europe*

Van Nellefabriek, Rotterdam, architect Brinkman en Van der Vlugt, 1925-1931, restauratiearchitect Wessel de Jonge, 2001
Van Nelle Factory, Rotterdam, architect Brinkman en Van der Vlugt, 1925-1931, restoration architect Wessel de Jonge, 2001

Glaspaleis, Heerlen, architect Frits P.J. Peutz, 1933-1935, restauratiearchitecten ABBC, 1995
Glaspaleis, Heerlen, architect Frits P.J. Peutz, 1933-1935, restoration architects ABBC, 1995

van nieuwbouw die sedert 1950 over ons oude Europese culturele landschap spoelt en dit irreversibel, als een machine, in het snelste tempo vernietigt. Vanuit dat standpunt gezien is restauratie op dit moment buitengewoon belangrijk werk, vooral binnen de context van Nederland. In deze lezing wil ik u proberen mee te nemen in mijn zoektocht naar het belang van dit vakgebied. Voortdurend probeer ik mijzelf en degenen met wie ik spreek kritisch te ondervragen over de juistheid van zowel vragen als gevolgtrekkingen op het gebied van restauratie. Een conclusie van deze gedachtenwisselingen is dat voor architectuur en stedenbouw, maar ook voor bouwmanagement, transformatie dé opgave voor de toekomst wordt. Het vakgebied restauratie staat op een kruispunt: een fundamentele verbreding van het vakgebied acht ik hoogst noodzakelijk.

compared with the rapid, irreversible advance of the rash of new buildings that has spread over our old European cultural landscape since 1950, like a juggernaut destroying everything in its path. Seen from this point of view, restoration work is currently of the greatest importance, especially in the Dutch context. In this lecture I will ask you to accompany me in my search for the significance of this discipline. I constantly ask myself and those with whom I discuss such issues, whether we are asking the right questions and drawing the right conclusions in the field of restoration. One conclusion that emerges from such exchanges of ideas is that transformation is the task of the future for architecture and town planning, but also for building management. Our discipline is at a crossroads, and this means that a fundamental expansion of its boundaries is urgently required.

Typisch Nederlands landschap
Typical Dutch landscape

Recente transformaties van het Nederlandse landschap door de bouw van Vinexwijken
Recent transformations of the Dutch landscape owing to the construction of Vinex suburbs

Observaties en overwegingen

Observations and considerations

Nu de actuele bouwpraktijk meer dan ooit wordt overschaduwd door de no-nonsense pragmatiek van management over tijd en geld, claims, checks en dubbel-checks, nu de architect-kunstenaar protesterend en hyperventilerend in zijn eigen netten verstrikt raakt, verbleekt tegelijkertijd onze kennis van de bouwkunst en verdampt de kracht van het bouwmeesterschap.¹ Terwijl er minutieus en zorgzaam wordt gewerkt aan talloze historisch monumentale objecten zijn er elders branden te blussen van onmetelijke omvang. De grote aandacht voor het object ten behoeve van het laten doorklinken van historie zou men tevens wensen voor de talrijke interventies aan al onze historische binnensteden, maar ook voor de haast ongemerkte transformaties van het Nederlandse silhouet waar historische vergezichten, landschappen stads- en dorpsilhouetten dagelijks onder vuur liggen. Samenhangende en coherente plannen daarvoor zie ik niet lukken; overheid en markt nemen deze punten niet van harte op. Waar zijn de opdrachtgevers voor dit grandioze vacuüm? Ik zie nog slechts de academische orde als de laatste niche om deze problematiek grondig aan de orde te stellen, te analyseren en van adequate antwoorden te voorzien. In dit bolwerk van rationalisme te spreken over de kunst, de kunst van de versmelting, wordt wellicht gezien als naïeve waaghalzerij, desondanks zie ik het als startpunt voor mijn opgave om dit prachtige vakgebied te continueren en hier en daar te transformeren.²

Now that current building practice is more than ever before overshadowed by the no-nonsense pragmatism of time management and financial management, claims and double-checks, now the architect as an artist is caught, loudly protesting and hyperventilating, in his own nets, our knowledge of the builder's art fades and the power of the master builder evaporates.¹ While we work, painstakingly and in meticulous detail, on the restoration of countless historic monuments, huge fires rage uncontrollably beyond our horizons. It is to be wished that the same close attention we pay to individual objects in an attempt to preserve their historical value would also be devoted to the numerous interventions involving all our historical inner cities and to the almost unnoticed transformations of the Dutch silhouette, where historical vistas and the silhouettes of landscapes, cities and villages come under daily fire. I see little or no chance of success for coherent plans drawn up to deal with these problems, since neither the government nor the market takes them to heart. Who is left to commission work on this grandiose vacuum? I see only the academic world as the last bastion facing these problems squarely, analysing them thoroughly and coming up with adequate solutions. To talk of art, of the art of blending, in this bulwark of rationalism may seem like an act of naive foolhardiness; nevertheless, I regard this as the necessary starting point for my task of preserving this precious discipline and transforming it here and there.²

Stadsontwikkeling, China,
Urban development, China

De reikwijdte van het vakgebied restaureren is me dus duidelijk geworden door het onderwijs, de theorie, de praktijkopgaven van alle dag, het daadwerkelijk restaureren van twee jonge monumenten en door het Rijksbouwmeesterschap; daarnaast, niet in de laatste plaats, door het simpelweg waarnemen van de voortdurende ruimtelijke veranderingen die zich in ons land voltrekken.

De eerste reden om het hoogleraarschap aan te gaan is de constatering dat tweederde van de bouwopgaven zal bestaan uit transformatieopgaven en wel op alle schaalniveaus. Deze verandering in het werkterrein van de architect en andere ruimtelijke ontwerpers is onderdeel van ingrijpende wijzigingen van de beroepspraktijk in haar geheel, zoals schaalvergroting, buitenlandse concurrentie, globalisering en specialisatie waaronder de opkomst van bouwkundige uitwerkbureaus. Zo zal een groot deel van de huidige architectuurstudenten niet op architectenbureaus komen te werken maar op uitwerkbureaus.³ Als Rijksbouwmeester heb ik dan ook 'het Experiment', een tweejarig aanvullend studieprogramma, in het leven geroepen om de pas afgestudeerden, alvorens zij een titel bemachtigen, een aanvullend programma aan te bieden om de steeds groter wordende kloof tussen studie en praktijk enigszins te dichten. Door genoemde ontwikkelingen staat het vak sterk onder druk. Politici, ontwikkelaars, bouwmanagers en bouwers zijn zich hier terdege van bewust; de architecten, goedgelovig als ze in veel gevallen zijn, nog veel te weinig. De houding van deze beroepsgroep is passief, in het beste geval defensief, maar zeker niet offensief.

As previously mentioned, I have learned to appreciate the scope of the discipline of Restoration through my teaching work, through theoretical considerations, through the performance of practical day-to-day tasks, through the actual restoration of two recent monuments, through my position as The Chief Government Architect and through the simple observation of the changes constantly occurring in the physical environment of our country.

The first reason for accepting this chair is the observation that two-thirds of all forthcoming building tasks will consist of transformation at various scale levels. This change in the field of activity of the architect and other designers of the physical environment is part of the far-reaching changes occurring in the practice of the profession as a whole. These changes result from such factors as increases in scale, foreign competition, globalisation and specialisation, including the rise of architectural recruitment agencies. Many of today's architecture students will not end up working in an architect's practice when they graduate, but will be on the books of such a recruitment agency.³ When I was The Chief government architect, I set up 'the Experiment', a two-year supplementary study programme intended to help recent architecture graduates to bridge the gap between study and practice to a certain extent. Developments of the kind I mentioned above are placing the profession under increasing pressure. Politicians, property developers, building managers and builders are all well aware of this; architects, with the naivety that often characterises them, still need to become much more aware of this. The attitude of this professional group tends to be passive, or in the best cases defensive, but is never proactive.

Interventie Tate Modern, Londen, architecten Herzog & De Meuron
Intervention Tate Modern, London, architects Herzog & De Meuron

Glaspaleis, Heerlen, Frits P.J. Peutz, restauratiearchitecten ABBC, 1995
Glass Palace, Heerlen, Frits P.J. Peutz, restoration architects ABBC, 1995

*Interventie Carré d'Art, Nîmes,
architect Norman Foster
Intervention Carré d'Art, Nîmes,
architect Norman Foster*

*Interventie Carré d'Art, Nîmes,
architect Norman Foster
Intervention Carré d'Art, Nîmes,
architect Norman Foster*

*Interventie Rijksdag, Berlijn,
architect Norman Foster
Intervention Reichstag, Berlin,
architect Norman Foster*

De tweede reden heeft te maken met de noodzaak om de vermeende tegenstelling tussen de nieuwbouw- en de restauratiearchitect te overbruggen: traditioneel beschouwt men de eerste als superieur aan de tweede. Deze tegenstelling vormt een beletsel voor het tegengaan van bovengenoemde ontwikkelingen en komt niet overeen met de werkelijkheid. Kijk naar recente voorbeelden van hergebruik van oude gebouwen: Tate Modern in Londen door de architecten Herzog en De Meuron, de Meelfabriek in Leiden door Zumthor, de Prada winkel in New York door OMA (Office for Metropolitan Architecture onder leiding van Rem Koolhaas), het Rijksmuseum in Amsterdam door Cruz & Ortiz en de restauratie van het Glaspaleis van Peutz in Heerlen door Wiel Arets en mijzelf. Dit vraagt om een wijziging in de houding van de architect en de ruimtelijk ontwerper. Welke plaats is daarvoor geschikter dan een wetenschappelijk opleidingsinstituut?

The second reason is connected with the need to bridge the alleged gap between the architect responsible for new building work and the architect responsible for restoration: traditionally, the former is considered superior to the latter. This distinction does nothing to help us to deal with the developments sketched above and, moreover, does not accord with reality. Think of recent examples of the reuse of old buildings such as Tate Modern in London, designed by the architects Herzog and De Meuron, the Meelfabriek (Flour Mill) in Leiden by Peter Zumthor, the Prada shop in New York by the Office for Metropolitan Architecture (OMA) under Rem Koolhaas, the Rijksmuseum in Amsterdam by Cruz & Ortiz and the restoration of the Glass Palace in Heerlen, originally designed by Frits Peutz, by Wiel Arets and myself. This situation can only be corrected by a change in the attitude of the architect and of the town planner. And where better to start working on this than in an academic training institute?

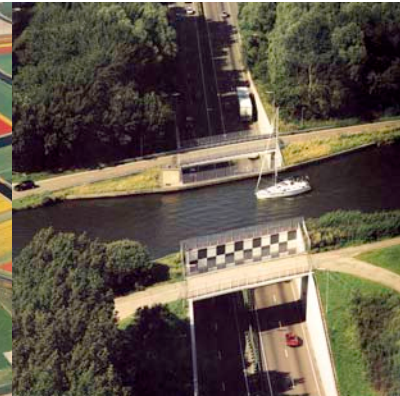
Meelfabriek, Leiden, restauratiearchitect Peter Zumthor
Flour Mill, Leiden, restoration architect Peter Zumthor

Deltametropool
Delta Metropolis

Poortugaal, onsamenhangendheid
Poortugaal, disconnectedness

Structuren in het landschap
Landscape structures

De derde en misschien wel de belangrijkste reden hangt samen met de noodzaak tot verbreding van het werkveld restauratie zelf. Restauratie schiet op dit moment haar doel voorbij doordat zij in hoofdzaak wordt vereenzelvigd met de minutieuze bemoeienis met het monument. Zonder dit aspect te verwaarlozen moet onze aandacht worden verbreed, niet alleen wegens het onvermijdelijk op ons afkomende vraagstuk van hergebruik van oude gebouwen maar ook wegens de eerder genoemde waarnemingen in het land. Kijk met Google Earth naar Nederland, wat zien we dan? Van Bergen op Zoom tot Den Helder transformeren de landschappen en de steden. Het geroemde silhouet van de Nederlandse steden en dorpen is ingrijpend aan het verschieten. Zaltbommel is hiervan wel een heel aansprekend voorbeeld: om de historische kern met zijn karakteristieke stompe kerktoren is in zeer hoog tempo, haast ongemerkt een maanlandschap van geluidsschermen, bedrijventerreinen en snelwegen ontstaan. Deze aantasting is in mijn visie even erg als

The third and probably the most important reason is connected with the need to widen the scope of the discipline of Restoration itself. At present, restoration fails to hit the target by concentrating too much on the fine detail of the monument to be restored. Without losing sight of this aspect, we need to widen our gaze to take into account not only the looming problem of the reuse of old buildings but also the above-mentioned observations in The Netherlands. If we look at our country through the eyes of Google Earth, what do we see? From Bergen op Zoom to Den Helder the landscapes and cities are being transformed. The renowned silhouettes of the Dutch cities and villages are fading away before our eyes. Zaltbommel, where the historic inner city with its characteristic blunt church tower is rapidly but almost unnoticed being surrounded by a lunar landscape of acoustic screens, industrial estates and motorways, is a very good example of this. In my opinion this urban degradation is just as bad as the dilapidation of an individual monument.

Bedrijfspannen
Block-like industrial premises

die van een enkelvoudig monument. Toch denk ik zo langzamerhand, en steeds meer mensen met mij, dat als we de voortdurende transformatie op een waardevolle manier willen invoegen in ons land de ruimtelijke hoofdstructuur van dit land moet worden geschetst. We komen daar echter niet aan toe, zelfs niet aan een minimum. Het idee van de Deltametropool is een belangrijk model daarvoor, maar een ruimtelijke vertaling van het concept in een open plan komt niet van de grond. De gemeenten geven de eigen ruimtelijke kaders aan, maar kunnen onvoldoende over de eigen grenzen heen kijken. De mogelijkheden van de Provinciaal Planologische Commissies, de stedenbouwkundige diensten en de welstandscommissies zijn beperkt. De ruimtelijke samenhang is het kind van de rekening; onsamenhangendheid overkomt ons. Kijk naar de **bedrijfsdozen** langs de snelwegen. Er zijn natuurlijk initiatieven die de nationale en regionale planvorming op het oog hebben, zoals de Eo Wijers prijsvraag en de Commissie Behoud en Ontwikkeling

Now I am coming to think, and more and more people are agreeing with me, that in order to ensure that this continual transformation is absorbed adequately into the existing land and townscapes we need to map the main land-use structure of The Netherlands. However, this is not happening – we can hardly be said to have made a start with this task. The idea of the Delta Metropolis provides a good framework for such a study, but no open-plan translation of what this scheme means in physical planning terms has yet been made. Each municipality sets up its own physical planning framework, but is unable to look beyond its own boundaries. The reach of the Provincial Planning Committees, the town planning departments and the building regulation departments is limited. In this situation physical planning cohesion is the loser; gradually we are being swamped by disconnectedness. Look at the **block-like industrial premises** that spring up along the motorways. Of course, there are initiatives to stimulate national and regional planning such as the Eo Wijers competition and the

*Van de voeg en het zoutgehalte daarin...
From the mortar used in bricklaying and its salt content...*

onder voorzitterschap van John Wevers, maar hun zeggenschap is beperkt; het zijn aantekeningen bij schijnbaar onafwendbare ontwikkelingen.⁴ Binnen het bestaande systeem hebben we het schaalniveau van de ruimtelijke planvorming van Nederland door de vingers laten glijpen. Daaraan moet een halt worden toegeroepen, niet alleen vanwege de teloorgang van de rijke planningstraditie van ons land, maar ook vanwege het strategische en vitale **belang van schoonheid voor Nederland**.⁵ In een land met een kwetsbare rechte horizon, dat niet kan terugvallen op uitgestrekte ongerepte natuurgebieden, zijn alle zichtbare cultuuruitingen, waaronder ook het open polderlandschap en de steden,⁶ essentieel. Deze constatering is een van de belangrijkste aanleidingen om met mijn aantreden een nieuw en samenhangend programma aan te kondigen, op alle schaalniveaus: van de voeg en het zoutgehalte daarin tot aan het veranderende landschap en het historisch gegroeide silhouet van steden en dorpen.

*Commissie Behoud en Ontwikkeling (Maintenance and Development Commission) chaired by John Wevers, but they have a limited say in such matters. These initiatives are just incidental notes in what seems like an inevitable development.⁴ Within the existing system we have allowed the scale effect in Dutch physical planning to slip through our fingers; this must be stopped, not only because we do not want to lose the rich planning tradition our country enjoys, but also because of the vital strategic **importance of beauty for The Netherlands**.⁵ In a country with a vulnerable straight horizon, that does not have any extensive areas of natural beauty to fall back on, all visible expressions of culture, including the open landscape of the polders and the cities,⁶ are essential. This observation is one of the main reasons why, at the same time as I assume this chair, I am announcing a new, comprehensive research initiative embracing all levels: from the mortar used in bricklaying and its salt content to the changing landscape and the historical growth of the silhouettes of towns and villages.*

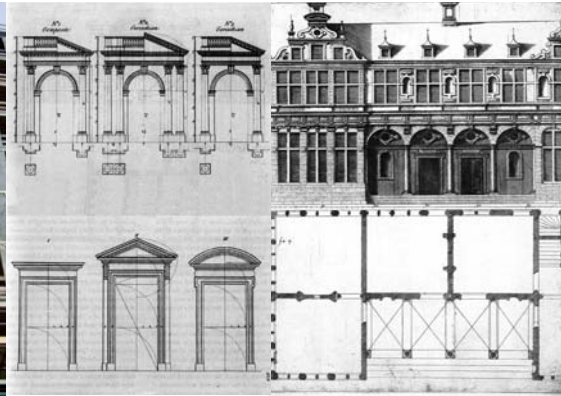
*... tot aan het veranderende landschap en het historisch gegroeide silhouet van steden en dorpen
... to the changing landscape and the historical growth of the silhouettes of towns and villages*

De vierde reden om te kiezen voor dit vakgebied is nauw verbonden met de discipline architectuur zelf. Ik denk dat de 'ontwikkeling van de bouwkunst', de sensitiviteit voor de bouwkunst, op geen betere plek kan worden gerealiseerd dan binnen het breed opgevatte vakgebied van de restauratie. Door goed te kijken naar monumenten, waaronder ik dus ook steden en landschappen reken,⁷ en door deze te analyseren worden essentiële architectonische feiten zichtbaar die nog steeds, natuurlijk in een opnieuw verwerkte vorm, geldigheid bezitten. Omdat wij op gespannen voet met het verleden staan, heeft het vakgebied restauratie in Nederland, en dus ook op de opleiding, een zeer specialistische positie, een vakgebied voor ingewijden. In mijn observatie is de situatie in het buitenland meer ontspannen; door een groter besef van en waardering voor de geschiedenis is in de architectuuropleidingen de bouwkunst en haar geschiedenis nog steeds intrinsiek onderdeel van het curriculum en wordt de interventie-ontwerp opdracht met plezier bejegend.

The fourth reason for choosing this discipline is intimately related to the essence of architecture itself. I think that there is no better place in which to work on the 'development of the art of architecture', on one's sensitivity to architecture, than the field of restoration understood in its widest sense. Close observation and analysis of monuments – and you will understand by now that I include cities and landscapes under this heading⁷ – reveals essential architectonic facts that are still valid, of course after the necessary working-up. In The Netherlands, and in this university because of our somewhat tense relationship with the past, Restoration has the status of a highly specialised discipline, a discipline for the initiated. In my experience, the situation is more relaxed in other countries, where people have a greater understanding and appreciation of history; where building styles and their history still form an intrinsic part of the curriculum in architecture courses, and as a result intervention projects are keenly sought after. This is an enviable situation, which I also have in mind for this

Standaardisatie is een fuik
Standardisation is a trap

Hans Vredeman De Vries
Hans Vredeman De Vries

De Kiefoek, Rotterdam, architect J.J.P. Oud
De Kiefoek, Rotterdam, architect J.J.P. Oud

Universiteitsgebouw, Tilburg, architect Jos. Bedaux, 1959-1962
Universiteitsgebouw, Tilburg, architect Jos. Bedaux, 1959-1962

Raadhuis, Heerlen, architect Frits P.J. Peutz, 1936-1942
Town hall, Heerlen, architect Frits P.J. Peutz, 1936-1942

Deze benijdenswaardige situatie staat mij voor deze leerstoel ook voor ogen. Door het ontwikkelen van deze kennis bij de jonge generatie kan het historische aspect opnieuw een volwaardig onderdeel worden van planprocessen. Dat is hard nodig gezien de huidige marginalisering van het prachtige vakgebied architectuur ten opzichte van andere disciplines als bouwmanagement en marketing maar zeker met betrekking tot dit specifieke domein, waar naast technische kennis, de culturele bagage onontbeerlijk is voor het maken van de juiste afwegingen.⁸

Aan de andere kant is de huidige architectuur zelf ook sterk verschaald geraakt. De bijna zielloze gebouwen die onze landschappen en steden ontsieren zijn ondermeer te danken aan de economie, de snelheid van bouwen en de bijbehorende bouwtechniek gespeend van vakmanschap, de regelgeving en de standaardisatie. Deze factoren hebben ons onontkoombaar in een fuik geleid. Vakmanschap is niet alleen niet meer te betalen, het is ook niet meer voorhanden in het westen.

chair. By helping the new generation to develop this knowledge in its turn, we may hope to ensure that the historical aspect can again become a fully-fledged part of the planning process. This is highly necessary on the one hand because of the current marginalisation of our fine discipline of architecture compared with other disciplines such as building management and marketing, and most certainly in relationship to the specific field of restoration, where in addition to technical know-how, an understanding of the cultural background is essential if the right considerations are to be made.⁸

On the other hand, we need to preserve architecture from the strong erosion by which it is currently threatened. The nearly soulless buildings that disfigure our landscape and our cities are due, among other things, to the economy, the high rate of construction and the associated building techniques used, for which craftsmanship is no longer necessary, and to the current building regulations and standardisation. These factors led us inescapably in a trap. Craftsmanship is not only

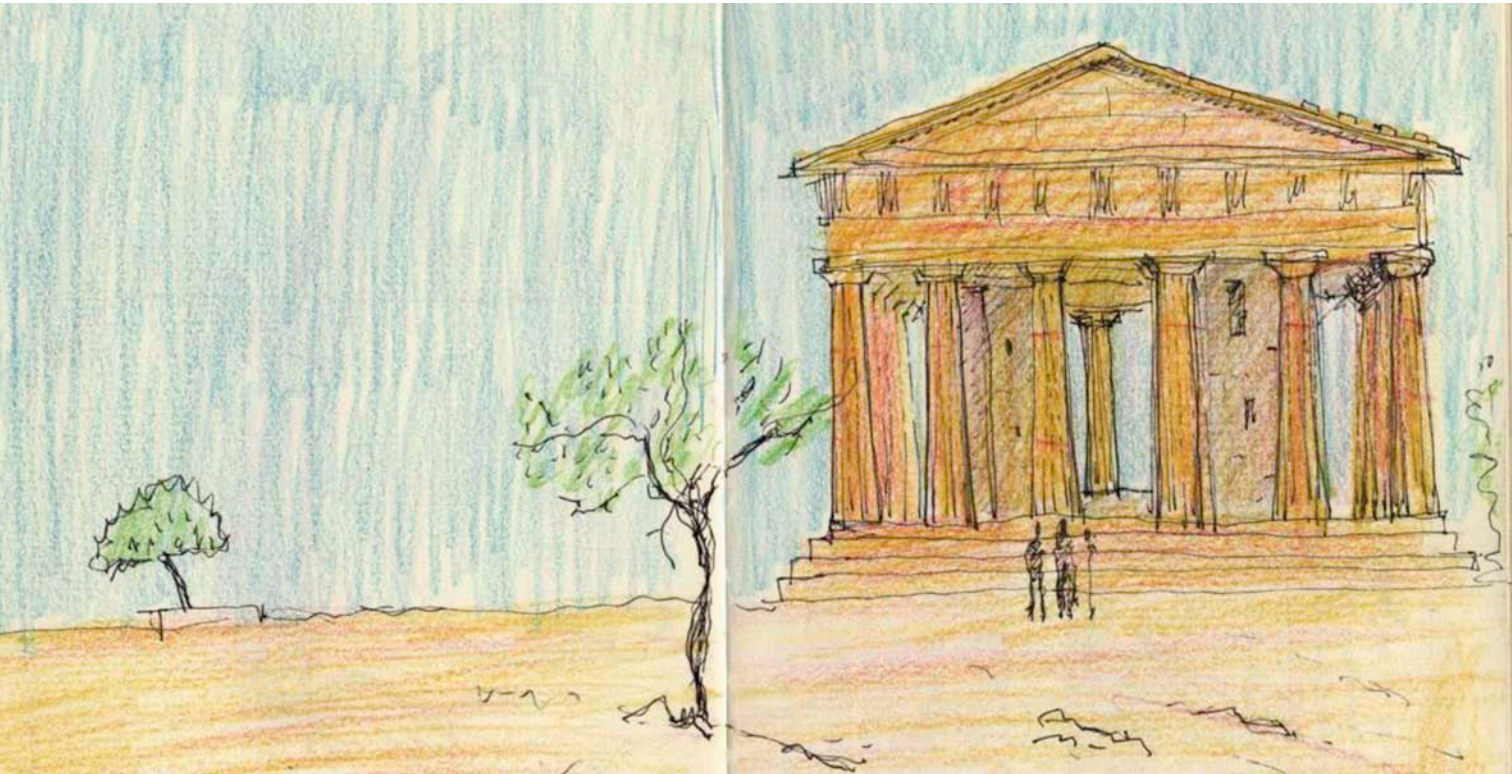

Oranje Nassagebouw, Heerlen, architect D. Roosenburg, ± 1930, restauratiearchitecten Jo Coenen & Co, 2000
Oranje Nassagebouw, Heerlen, architect D. Roosenburg, ± 1930, restoration architects Jo Coenen & Co, 2000

Over twintig jaar zijn er misschien helemaal geen vakmensen meer;⁹ de Gamma geeft niet voor niets bijscholing in het bouwvak voor individuele burgers. Het is dan ook niet zo vreemd dat de nieuwe architectuur minder oogstrelend is dan de oude. Ook de architecten hebben de historische en culturele kennis zo langzamerhand vergeten. Ouderwetse, in onbruik geraakte architectonische attributen als pilasters, timpanen, kroonlijsten, en compositorisch handwerk, zoals symmetrie en asymmetrie, het spel met materiaal en daksilhouet, gevelgeleding, verhouding en schaal, zijn niet alleen blijken van meesterschap maar maken een gebouw simpelweg ook eleganter.

De moderne maar zeker de actuele architectuur kan met deze middelen moeilijk uit de voeten. Bij architecten als Bedaux, Peutz, Oud en Roosenburg in het midden van de vorige eeuw was deze sensibiliteit op basis van kennis en studie van het verleden nog aanwezig. In de jaren zeventig is deze kennis definitief verdwenen. Op bouwkunstig terrein is er dus sprake van een leemte die op een logische en goede manier binnen dit vakgebied kan worden opgevuld. Hierdoor zal uiteindelijk de architectuur als zelfstandig vakgebied zich in haar maatschappelijk functioneren kunnen hervinden en zal tegelijkertijd de esthetische kwaliteit van de architectuur en stedenbouw toenemen, en beide zijn hard nodig. In mijn taak als Rijksbouwmeester reikte ik niet voor niets naar een 'Ministerie van Schoonheid'.

no longer affordable but is hardly to be found any more in the Western countries. There may be no craftsmen left in twenty years' time.⁹ It is not surprising that the Gamma DIY stores in The Netherlands offer courses in basic building skills to their customers. With this situation in mind, it is not surprising that new buildings are less elegant than old ones. Even architects are slowly forgetting some of the basic elements of their discipline. Decorative details that are now considered out of date such as pilasters, pediments and cornices, compositional handwork, symmetry and asymmetry, playing with materials and roof silhouettes, the segmentation of facades, proportion and scale are not just signs of craftsmanship but also add to the elegance of a building. Modern but above all present-day architecture has difficulty dealing with these attributes. In the middle of the last century architects such as Bedaux, Peutz, Oud and Roosenburg still possessed this sensitivity that is based on their first-hand knowledge and study of the past. In the seventies this knowledge disappeared completely. In other words, there is a big gap in the field of architecture that can logically and effectively be filled by contributions from this discipline of Restoration. This will ultimately allow architecture to rediscover its position as an independent discipline with a key role to play in society and at the same time will increase the aesthetic content of architecture and town planning – two highly necessary issues. In this context it is hardly surprising that when I was the Chief Government Architect I longed for a 'Ministry of Beauty'.

Agrigento, reisschets Jo Coenen
Agrigento, travel sketch Jo Coenen